

УДК 378.091.12.011

Ганна Строганова,
старший викладач, кандидат педагогічних наук
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена проблемі впровадження інформаційних технологій у навчальну діяльність. На основі аналізу потенціалу і специфічних можливостей інформаційних технологій обґрунтовано доцільність їх використання у процесі особистісного та професійного становлення майбутніх учителів української мови, визначені педагогічні умови формування конкурентоспроможного фахівця в системі інформатизації освіти.

Ключові слова: інформаційні технології, підготовка майбутніх вчителів української мови, інформатизація освіти.

Статья посвящена проблеме внедрения информационных технологий в образовательную деятельность. На основе анализа потенциала и специфических возможностей информационных технологий обосновано целесообразность их использования в процессе личностного и профессионального становления будущих учителей украинского языка, определены педагогические условия формирования конкурентоспособного специалиста в системе информатизации образования.

Ключевые слова: информационные технологии, подготовка будущих учителей украинского языка, информатизация образования.

The article is devoted the problem of introduction of information technologies in educational activity. On the basis of analysis of potential and specific possibilities of information technologies expedience of their use is grounded in the process of the personality and professional becoming of future teachers of Ukrainian, the pedagogical terms of forming of competitive specialist are certain in the system of informatization of education.

Key words: information technologies, preparation of future teachers of Ukrainian, informatization of education.

Основною метою інноваційних процесів в освіті України є продуктивний пошук нового педагогічного світовідчуття, світорозуміння. Першочергова потреба сучасного суспільства характеризується вимогою до випускників вищих навчальних закладів працювати над собою, вміти постійно самовдосконалюватись. Провідне практичне завдання освіти –

навчити вчитися. За таких умов реформування освіти вимагає широкого впровадження у практику навчання сучасних інформаційних технологій. Сучасні інформаційні технології – це методологія і технологія навчально-виховного процесу з використанням новітніх засобів. Появу цих технологій пов'язують із виникнення інформаційного суспільства.

Проблема впровадження сучасних інформаційних технологій у навчальний процес відображена у працях: М. І. Бурди, А. Ф. Верлани, Б. С. Гершунського, І. А. Зязюна, О. І. Пошетун, С. О. Сисоєвої та ін. Дослідженню ефективності використання інформаційних технологій під час підготовки майбутніх учителів присвячені дослідження: В. П. Беспалька, І. Д. Беха, М. І. Жалдака, Ю. І. Машбица, С. І. Ракова, М. Л. Смульсон та ін. Проте важливим та недостатньо вивченим залишається розгляд зазначеної проблеми у контексті підготовки майбутніх учителів української мови.

Мета статті – проаналізувати потенціал і можливості інформаційних технологій у процесі особистісного та професійного становлення майбутніх учителів української мови.

Під інформаційною технологією навчання розуміємо дидактичну технологію, що забезпечує досягнення цілей навчання, використовує сукупність методів, засобів добору, обробки і передачі даних для отримання інформації нової якості про стан об'єкта, процесу або явища. Інформаційні технології навчання визначають як сукупність електронних засобів і способів їх функціонування, які використовують для реалізації навчальної діяльності. Впровадження інформаційних технологій у навчальний процес створює передумови для серйозного реформування як мети, завдань і змісту, так і технічного обладнання навчання, що розкривається у конструктивному збагаченні системи дидактичних прийомів, засобів навчання і на цій основі формуванні нетрадиційних педагогічних підходів [3]. Саме тому використання інформаційних технологій у підготовці до професійної педагогічної діяльності ми розуміємо як комплексний підхід до визначення, створення та застосування процесу навчання, що передбачає функціонування індивідуальних, інструментальних, методологічних засобів спрямованих на вмотивоване, діяльнісне оволодіння знаннями, вміннями та навичками оптимального використання інформаційних технологій у професійній діяльності. Це комплекс взаємопов'язаних складових, які забезпечують безперервний цілеспрямований і послідовний вплив на майбутніх спеціалістів з метою формування в них особистісних та фахових якостей, які дають змогу ефективно та креативно використовувати інформаційні технології на посаді учителя української мови.

Підготовка майбутніх учителів української мови є складною і багатогранною. Це процес засвоєння системних, стійких знань з педагогіки, психології, сучасної української мови та методики її навчання,

уміння застосовувати їх у нових, нетрадиційних ситуаціях, це розвиток особистісних якостей і властивостей, що забезпечить здатність до продуктивної професійної діяльності. Для підтримки ефективності (створення оптимізації) навчального процесу, на думку багатьох дослідників, необхідно забезпечити: систематизовану структуру змісту курсу; впровадження методів навчання з використанням сучасних інформаційних технологій; неперервне накопичення знань і умінь студентів; формування професійних навичок; поєднання дослідницької і навчальної діяльності. Студенти вищих навчальних закладів мають можливість використовувати широкий діапазон засобів комунікацій одержання, обробки і збереження інформації: персональні комп'ютери, Інтернет, кабельне і супутникове телебачення, мобільний зв'язок, тощо [5]. Традиційне навчання поступово зазнає помітних змін на всіх стадіях навчального процесу: підготовка курсів, проведення практичних і лабораторних занять, виконання домашніх завдань, підготовка курсових, дипломних та магістерських робіт. Особливого значення на сучасному етапі навчання надається організації самостійної пізнавальної діяльності студентів, яка потребує обґрунтованого, наукового і системного підходу для того, щоб її результати були значущими, а сама вона ефективною. Саме тому використання інформаційних технологій має базуватися на забезпеченні: роботи в інтерактивному режимі, швидкому зворотному зв'язку між користувачем і окремими засобами технології, реєстрації, збору, накопиченню, обробці, візуалізації і збереженні навчальної інформації тощо.

У результаті аналізу наукових досліджень дійшли висновку, що для реалізації сучасних інформаційних технологій необхідно:

- створити спеціальні технологічні умови;
- забезпечити технологічну базу;
- підготувати кваліфіковані кадри;
- реалізувати комплексне впровадження інформаційних технологій у сферу науки і освіти.

Погоджуємося з думкою фахівців, що завдяки використанню інформаційних технологій у навчальному процесі відбувається не лише професійне становлення студента, а й формується його особистість:

- розвиток конструктивного, алгоритмічного мислення через особливості роботи з комп'ютерною програмою;
- розвиток творчого мислення за рахунок зменшення репродуктивної діяльності;
- розвиток комунікативних здібностей через спільне виконання завдань;
- формування вмінь приймати оптимальні рішення в складних ситуаціях (комп'ютерні ділові ігри, програми-тренажери);
- розвиток навичок дослідницької діяльності (моделюючі та

навчальні програми);

– формування інформаційної культури, вміння працювати із текстовою, графічною, табличною інформацією) [6, с. 51].

Процес підготовки майбутніх учителів української мови триває декілька етапів: накопичення знань, розвиток вмінь, формування навичок, досвіду, що набувається під час навчання, педагогічної практики. Студенти під час навчання мають успішно пройти такі рівні:

– використання готових дидактичних засобів;
– виготовлення і застосування власних дидактичних матеріалів з урахуванням мети і завдань навчання та можливостей сучасних інформаційних технологій;

– розробка і впровадження дидактичних структур (сценаріїв уроків, конкретних навчальних тем, розділів, власних методик);

– створення власної відповідної навчальної програми з використанням можливостей інформаційних технологій.

Суттєва відмінність інформаційних технологій від традиційних полягає у тому, що вони дають змогу не тільки надати тим, хто навчається, чітко відібрані та відповідно організовані знання, а й сприяють розвитку творчих інтелектуальних здібностей дорослої людини, формуванню вмінь самостійно набувати нові знання, працювати з різними джерелами інформації. Одними з таких джерел є електронні засоби навчання. За допомогою використання електронних засобів стає можливим продемонструвати хід уроку або конкретні проблемні ситуації, які виникають у процесі вивчення окремої теми, розділу. Саме тут на допомогу приходять інформаційні технології, які дають змогу студентам більш глибоко зрозуміти досліджувану проблемну ситуацію.

Електронний навчальний ресурс – електронний дидактичний засіб. Використання електронного навчального ресурсу у процесі навчання призводить до змін навчального процесу: стрімке зростання доступності інформації та інформаційних засобів, зменшення залежності між зростанням можливостей навчання та його якістю.

Серед основних електронних навчальних ресурсів І. В. Роберт [7] виокремлює офісні програми: текстові процесори, електронні таблиці, органайзери, графічні пакети, тощо. Дидактичні можливості текстових процесорів: опрацювання навчальних і наукових текстів (електронні підручники, навчально-методичні посібники, статті, конспекти уроків тощо), підготовка доповідей, рефератів, курсових робіт тощо.

Для автоматизації процедури введення текстів розроблені системи розпізнавання текстів, які дають змогу виокремити текст із зображення, що було одержано після сканування (наприклад, FineReader). Основне призначення такої системи – автоматизація вводу до комп'ютера і переведення у відповідну форму (текстову або графічну).

Можливості графічних пакетів: створення різних зображень,

редагування готових відсканованих зображень. Відповідно, основне призначення графічних програм – забезпечення наочності навчального процесу.

Під час виготовлення спеціального унаочнення відзначаємо можливості застосування програм підготовки презентацій (засобами MS PowerPoint), що супроводжують: створення опорного конспекту уроку, супровід уроку за допомогою мультимедійного проектора, використання видач (друкованого варіанту слайдів) як роздаткового матеріалу, самостійної роботи з озвученим уроком-презентацією.

Викладачі мають акцентувати увагу студентів, що у ході підготовки і проведення уроку з використанням електронних навчальних ресурсів потрібно, перш за все, брати до уваги: наочну сферу (вибір теми, розділу); засіб реалізації (вибір електронного засобу); створення інструментальних та інформаційних засобів підтримки. Крім того майбутні учителі мають знати, що у роботі їм необхідно обов'язково використовувати лише якісні, технічно досконалі електронні засоби навчального призначення, які органічно поєднуються з навчальним процесом, покращують результати навчальної роботи, а також необхідно враховувати педагогічні, психологічні та методичні вимоги до якісних електронних ресурсів. Завдання викладача полягає у тому, щоб надати рекомендації і продемонструвати можливості використання спеціальних електронних ресурсів на конкретних прикладах. А завдання студента – усвідомити важливість набутих знань і вмінь та вдало використовувати їх у подальшій професійній діяльності.

У процесі дослідження проблеми було визначено педагогічні умови підготовки учителя-словесника в системі інформатизації освіти:

- чітке визначення цілей і завдань;
- інформаційна спрямованість змісту навчання;
- відбір методичного інструментарію;
- активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- орієнтація на нові знання;
- постійне прагнення підвищити свій професійний рівень;
- потреба в інтелектуальному та духовному зростанні;
- ґрунтовна теоретична і практична підготовка до майбутньої професійної діяльності.

Використання сучасних інформаційних технологій передбачає надання студентові можливості вчитися усвідомлювати, розуміти, розрізняти, аналізувати, осмислювати проблеми, суперечності, що виникають у процесі підготовки і безпосередньому використанні цих технологій, а також учитися їх вдало усувати.

Отже, основна мета використання сучасних інформаційних технологій має бути спрямованою не лише на розв'язання навчальних завдань (формування фахових знань, умінь та навичок), але й на розвитку

особистості майбутнього педагога, його ціннісних орієнтацій, світоглядних настанов, розвиток інтересів тощо. Практична реалізація інформаційних технологій під час становлення майбутніх учителів української мови пов'язана з підвищенням самостійної роботи, із створенням і використанням електронних навчально-методичних комплексів, електронних підручників. Різні способи ефективного грамотного застосування сучасних інформаційних технологій у діяльності викладачів вищих педагогічних закладів дадуть змогу оптимізувати навчальний процес, що сприятиме формуванню конкурентоспроможних фахівців, які будуть здатними до продуктивної роботи на рівні світових стандартів, готових до постійного професійного зросту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беспалько В. П. Образование и обучение с участием компьютеров – педагогика третьего тысячелетия / В. П. Беспалько. – М. : Изд-во Московского психолого-социального института, 2002. – 352 с.
2. Биков В. Ю. Класифікація засобів навчання / В. Ю. Биков, Ю. О. Жук // Інформаційні технології і засоби навчання : зб. наук. праць / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К. : Атіка, 2005. – С. 39–60.
3. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти [Електронний ресурс] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 1 (15). – Режим доступу : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
4. Концепція національної програми інформатизації // Голос України. – 1998. – 7 квіт. – С. 10.
5. Лагутенко О. Б. Сучасні впровадження програмно-методичного забезпечення у навчальний процес та управління вищим навчальним закладом освіти / О. Б. Лагутенко, С. М. Яшанов // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць ; за ред. П. В. Дмитренка, В. Д. Сиротюка. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 11. – С. 48–53.
6. Персональний менеджмент : учебн. пос. / С. Д. Резник и др. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 622 с.
7. Роберт И. В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы, перспективы использования / И. В. Роберт. – М. : Школа-Пресс, 1994. – 205 с.